

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA OBRAMBO

Na podlagi 102. in 114. člena Zakona o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami (Uradni list RS, št. 51/06 – UPB1) izdajam

**PROGRAM
TEMELJNEGA USPOSABLJANJA
REŠEVALCEV IZ JAM**

Ljubljana, 2009

KAZALO

A. SPLOŠNI DEL	3
1. IME PROGRAMA.....	3
2. UTEMELJITEV PROGRAMA.....	3
3. CILJNA SKUPINA.....	4
4. CILJI PROGRAMA.....	4
5. TRAJANJE PROGRAMA	5
6. OBVEZNI NAČINI PREVERJANJA IN OCENJEVANJA ZNANJA	5
7. POGOJI ZA VKLJUČITEV V PROGRAM.....	5
8. POGOJI ZA NAPREDOVANJE V PROGRAMU	6
9. POGOJI ZA USPEŠNO DOKONČANJE PROGRAMA	6
10. KAJ UDELEŽENEC PRIDOBI Z DOLOČENIM PROGRAMOM.....	6
11. ORGANIZACIJA IZOBRAŽEVANJA.....	6
12. POSEBNOSTI IZVEDBE PROGRAMA.....	7
13. IZOBRAZBA, ZNANJA, VEŠČINE IN DELOVNE IZKUŠNJE, KI JIH MORAJO IMETI IZVAJALCI PROGRAMA	7
14. VIDEZ LISTINE	7
15. AVTORJI PROGRAMA IN KATALOGOV.....	7
B. POSEBNI DEL.....	8
16. PREDMETNIK.....	8
17. KATALOG ZNANJA	9

A. SPLOŠNI DEL

1. IME PROGRAMA

Ime programa je Program temeljnega usposabljanja reševalcev iz jam.

Obrazložitev imena: Jamarska reševalna služba (v nadaljevanju JRS) uporablja ime jamarski reševalec, ko gre za reševanje iz naravnih jam, opuščenih rudnikov, v peskokopih in kamnolomih.

2. UTEMELJITEV PROGRAMA

Kraški teren predstavlja 43 % površine Slovenije. Ena od njegovih glavnih značilnosti so kraške jame, kjer se lahko poškodujejo poklicni raziskovalci, lovci, gozdarji, usposobljeni jamarji in turistični ali naključni obiskovalci jam (v nadaljnjem besedilu: jame). Praksa je pokazala, da s površja v jame pade kar nekaj smučarjev, sprehajalcev in celo živali, domačih in divjih. V teh primerih je običajno vzrok nesreče zdrs s površja v naravno jamo. Nesreče se dogajajo tudi v t. i. urbanem podzemlju, kot so jaški, kanali in drugo. V naštetih primerih so pri reševalnih akcijah učinkoviti le dobro usposobljeni in izurjeni reševalci, ki obvladajo delo v zaprtem prostoru in z učinkovito in varno uporabo vrvne tehnike (angl. single rope technique) in drugih specialnih znanj dosežejo čim boljši izid za poškodovanca.

Znanja, pridobljena s tem programom, bodo reševalci lahko povezovali s sorodnimi, že pridobljenimi znanji, predvsem na področju tehničnega reševanja. Tako so pomembna specialistična znanja, kot so miniranje v metanskih jamah, jamsko potapljanje, medicina (tudi nujna medicinska pomoč (v nadaljnjem besedilu: NMP), logistika, ekstremno jamarstvo itd.

Varnostne okoliščine v deželah zahodnega Balkana (v nadaljnjem besedilu: ZB), kjer naj bi se program tudi izvajal, so zelo podobne oceni tveganja na tem področju v Republiki Sloveniji. Skoraj vse dežele ZB imajo še več krasa kot Republika Slovenija, razen Srbije. Nadalje bomo vzpostavili enotne standarde na področju usposabljanja za te potrebe v deželah ZB. Tako bo standardizacija na tem področju stekla sama po sebi. Program je pomemben, saj z izjemo Hrvaške in Srbije (usposabljanja imajo v sklopu reševanja v gorah) podobnih reševalcev v deželah ZB ni, kar pomeni veliko tveganje za učinkovitost reševanja ob vseh prej omenjenih primerih. Pomembna je racionalizacija postopkov za pridobivanje ustrezne ravni znanja v deželah ZB. Zelo pomemben vidik programa je prenos dobre prakse iz Republike Slovenije v

dežele ZB. S tem programom bomo skrajšali čas, ki je njuno potreben za operativnost reševalnih ekip v teh državah, pričakujemo da bomo dvignili zaupanje med reševalnimi ekipami, kar bo povečalo možnosti za sodelovanje državnih ekip ob intervencijah. V zadnjem obdobju (od leta 2000) se vse več slovenskih jamarjev udeležuje mednarodnih raziskovanj kraškega podzemlja predvsem na območju ZB. Naš prenos znanja na področju jamarstva in reševanja iz jam bo v primeru nesreče v jamah na tem območju bistveno pripomogel k boljšemu izidu reševalne intervencije.

Z razvojem jamarstva in še posebej turizma v državah ZB se pri državnih organih močno krepi zavest, da so prav države odgovorne za organizacijo reševanja iz jam že samo, če imajo jame na svojem ozemlju. To je bistven del mednarodne deklaracije jamarskih reševalnih služb, ki je bil sestavljen na kongresu na Madžarskem leta 2007 (in je še v pripravi).

Podoben mednarodni program poteka v okviru Francoske reševalne šole pri SSF, ki poteka že od začetka osemdesetih let.

Program je namenjen slovenskim in mednarodnim uporabnikom.

3. CILJNA SKUPINA

Program je v prvi vrsti namenjen jamarjem prostovoljcem iz jamarskih društev, gasilcem, policistom, vojakom, zdravstvenim delavcem in drugim zainteresiranim skupinam sil za zaščito, reševanje in pomoč, ki imajo opravljen izpit jamar ali primerljiv nacionalni program za samostojno jamarsko dejavnost z dovolj izkušnjami. Sčasoma bi lahko vanj vključevali profesionalne strukture, če se bo izkazala potreba po takem kadru.

4. CILJI PROGRAMA

Program bo dal reševalcem temeljno znanje za reševanje iz jam. Poudarek bo na posebnostih postopkov in organizacije dela reševalnih ekip ob nesreči ali na vaji. Reševalcem iz jam bo program zagotovil splošno znanje za varen in učinkovit transport poškodovanca iz jame. Reševalci se bodo urili za premagovanje ovir v jami (brezna, meandri, reke itd.). Spoznali se bodo z uporabo nekaterih specialnih metod, ki se uporabljajo v praksi ob reševanju. Program vključuje tudi predstavitev specialnosti (miner, jamski potapljač, zdravnik, logistik, vezist itd.).

Cilj je na racionalen način vzpostaviti zadovoljivo stopnjo usposobljenosti jamarjev v različnih državah, da bodo ob nesreči ali drugem izrednem dogodku racionalno in enotno reagirali in učinkovito pomagali.

5. TRAJANJE PROGRAMA

Program uvajalnega usposabljanja reševalcev iz jam traja 80 ur, kar se lahko izvede v sedmih dneh ali dveh delovnih tednih.

6. OBVEZNI NAČINI PREVERJANJA IN OCENJEVANJA ZNANJA

Preverjanje znanja, spretnosti in veščin poteka sproti. Preverjanje sklopov reševalnih manevrov poteka po skupinah na pripravljalnih vajah in prikazih.

Odločilnega pomena je sodelovanje na zaključni vaji po svojih zmožnostih in skrbno izvajanje zaupanih nalog. Zaključna vaja se oceni z opravi ali ni opravi.

Na zaključni vaji lahko sodelujejo tudi drugi, npr. nacionalni reševalci. V tem primeru se ugotavlja tudi usklajenost ravni znanja, tehnik in postopkov reševanja med tečajniki in drugimi (nacionalnimi) reševalci.

7. POGOJI ZA VKLJUČITEV V PROGRAM

Pogoj za vključitev v program je spretnost samostojnega obiskovanja jam (varstvo okolja, vrвна tehnika, gibanje po vrvi, izdelava sidrišč, opremljanje zahtevnejših smeri npr. prečnic in tirok ter druga potrebna specialna znanja) in dovolj izkušenj skozi več jamarskih akcij v jamah. Preverjanje in ocenjevanje teh znanj in veščin poteka prvi dan usposabljanja. Izločitev iz programa je lahko le skrajni ukrep.

Najnižja starost kandidatov je 18 let.

Kandidat vnaprej izpolni in pošlje prijavnico v zahtevanem roku s strani organizatorja.

Udeleženec mora pisno izjaviti, da je psiho-fizično sposoben za udeležbo v programu in da bo upošteval varnostne norme pri delu ter varstvo jam.

8. POGOJI ZA NAPREDOVANJE V PROGRAMU

Uspešno doseganje ciljev programa.

9. POGOJI ZA USPEŠNO DOKONČANJE PROGRAMA

Uspešno napredovanje med tečajem ter varno in uspešno izvedena zaključna reševalna vaja.

10. KAJ UDELEŽENEC PRIDOBI Z DOLOČENIM PROGRAMOM

S programom temeljnega usposabljanja reševalcev iz jam pridobi udeleženec naziv reševalec iz jam.

Naziv reševalec iz jam omogoča, da reševalec lahko napreduje v vodjo reševalne ekipe ali vodjo reševanja.

11. ORGANIZACIJA IZOBRAŽEVANJA

Za organizacijo izobraževanja morajo biti izpolnjeni določeni nastanitveni in učni pogoji. Med njimi mora biti naravna stena. Priporočljiv je plezalni stolp ter vsaj dve jami: ena z vsaj 50 m in druga z vsaj 100 m globine ter pretežno vodoravna jama z vsaj 500 m dolžine. V prvih dneh usposabljanja se uporabi urbane objekte, kasneje se preide na naravne stene in nadaljuje v naravnih jamah.

Organizacijsko se usposabljanje izvaja z največ 30 udeleženci. V skupinah poteka usposabljanje za največ 10 oseb. V skupini mora biti prisoten en inštruktor in dva pomočnika.

Pri izvedbi programa sodeluje ekipa, ki jo sestavljajo vodja usposabljanja, inštruktorji in pomočniki.

Stroške programa krije pošiljatelj kandidatov.

12. POSEBNOSTI IZVEDBE PROGRAMA

V procesu usposabljanja je poudarek na praktičnem usposabljanju, kjer se od udeležencev zahtevajo sposobnost racionalnih odločitev kljub visoki stopnji stresnih momentov v naravnih pogojih npr. nudenje NMP v blatnem okolju jame, ali logistika v slabih vremenskih razmerah.

13. IZOBRAZBA, ZNANJA, VEŠČINE IN DELOVNE IZKUŠNJE, KI JIH MORAJO IMETI IZVAJALCI PROGRAMA

Pri izvedbi programa sodeluje ekipa, ki jo sestavljajo vodja izobraževanja, inštruktorji in pomočniki. Inštruktor mora imeti končan mednarodni program za reševalca iz jam. Pomočnik mora imeti opravljen nacionalni ali mednarodno primerljiv program za reševalca iz jam.

Vodja izobraževanja je organizator izvedbe programa in ne potrebuje posebnih jamarskih znanj in veščin.

Izvajalci programa morajo imeti pedagoško-andragoško izobrazbo in znanje s tega področja. Izobraževalni center za zaščito in reševanje Republike Slovenije izvajalcem svojih programov omogoča pridobitev pedagoško-andragoških znanj.

Izvajalci mednarodnih tečajev morajo obvladati angleški jezik.

14. VIDEZ LISTINE

Listina je dokument, ki potrjuje, da je udeleženec določen program opravil. Listina ima obliko potrdila, ki ga izda Izobraževalni center za zaščito in izobraževanje Republike Slovenije.

15. AVTORJI PROGRAMA IN KATALOGOV

Avtorji programa so Aleš Stražar, Uroš Ilič, Janez Malenšek, Aleš Cedilnik in dr. Andreja Lavrič.

B. POSEBNI DEL

Posebni del programa vsebuje predmetnik in katalog znanj za posamezen predmet oziroma vsebinski modul.

16. PREDMETNIK

Predmetnik vsebuje predmetna področja oziroma module ali izbirne vsebine. Vsebine so določene s številom ur za posamezen predmet ali predmetno področje oziroma modul. Vsebina programa je s predmetnikom razčlenjena na posamezne zaokrožene enote.

Vsebine:

- značilnosti kraškega podzemlja in pomen varstva jam (2 uri),
- uporaba vrvne tehnike (5 ur),
- postopki ob nesreči v jami in tovariška pomoč (1,5 ure + 5 ur),
- pregled poškodovanca (3,5 ure),
- komunikacija (2 uri),
- timsko delo (2 uri),
- postavitvev sistemov za izvlek in transport ter učenje reševalnih manevrov (8,5 ure),
- načrtovanje reševanja iz jam in pomen analize vaje/reševanja (4,5 uri),
- izvlek poškodovanca/nosil iz jame (41 ur),
- preprečevanje nesreč v jamarskih vrstah (1 ura),
- priprava reševalnih enot za mednarodne intervencije (2 uri) in
- predstavitev specialnosti (2 uri).

V prvem dnevu usposabljanja morajo udeleženci postati popolnoma samostojni pri gibanju po postavljeni vrvi na objektu ali na naravni steni.

Posamezne manevre, načrtovanje reševanja, komunikacijo in izvlek poškodovanca se uči in izpopolnjuje najprej na steni in nato v jami enostavnejše konfiguracije.

Program predvideva, da udeleženci že obvladajo NMP, tako da se jih samo opozori na posebnosti nudenja NMP v jamskem okolju. V program se lahko vključi tudi izobraževalne programe, ki so že uvrščeni v načrt izobraževanja in usposabljanja s področja varstva pred

naravnimi in drugimi nesrečami Izobraževalnega centra za zaščito in reševanje Republike Slovenije kot je npr. program usposabljanja za uporabo zrakoplovov za potrebe zaščite, reševanja in pomoči – modul A.

17. KATALOG ZNANJA

Katalog znanja za predmet vsebuje ime predmeta, predmetno specifične kompetence oziroma vsebine in operativne cilje. Operativni cilji določajo informativne in formativne cilje.

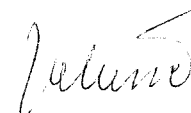
Operativni cilji določajo razmerje med informativnimi in formativnimi cilji. Informativni cilji zajemajo vsebine znanja na različnih taksonomskih stopnjah, kar udeležencem omogoča, da spoznajo ustrezno strokovno področje. Formativni cilji pa opredeljujejo spretnosti, veščine, usposobljenost pri uporabi metod, postopkov, delovnih procesov, konceptov in strategij, ki omogočajo uspešno opravljanje ključnih delovnih nalog. Določajo se z vidika obvladovanja metod dela, delovnih postopkov, konceptov in strategij za reševanje konkretnih delovnih problemov v konkretnih delovnih situacijah.

S številom kontaktnih ur in ur samostojnega dela se določijo obveznosti udeležencev.

Vsebina ali kompetenca	Informativni cilji (vsebina, teorije, modeli, strokovni standardi) Udeleženec:	Formativni cilji (veščine, metode, postopki, koncepti, strategije) Udeleženec:
Značilnosti kraškega podzemlja in pomen varstva jam	- analizira in raziskuje kraške pojave in kraško podzemlje - pozna nezaželene vplive na jamsko okolje	- varno obiskuje in raziskuje kraško podzemlje - upošteva varstvo jam
Uporaba vrvne tehnike	- pozna avtonomno gibanje po vrvi, da lahko reševalci v skrajni sli naredijo vsaj pristopni plan k reševanju	- samostojno gibanje po postavljeni vrvi na objektih in na naravni steni
Postopki ob nesreči v jami in tovariška pomoč	- pozna in opiše postopke ob nesreči v jami - pozna postopke za snemanje poškodovanca z vrvi	- racionalno reagira ob nesreči v jami - izvaja postopke ob nesreči v jami - nudi tovariško pomoč
Pregled poškodovanca	- pozna NMP - pozna postopke stabilizacije poškodbe in preprečitev podhladitve	- nudi poškodovancu v jami NMP - stabilizira poškodbe - prepreči podhladitve

Komunikacija	- pozna različne možnosti komuniciranja med reševalci v jami - pozna možnosti klicev v sili na 112, CZ, Policija ...	- vzpostavi primerno obliko komunikacije v jami in uspešno komunicira z drugimi reševalci/površjem - komunicira z odgovornimi: 112, CZ, Policija ...
Timsko delo	- pozna in razume pomen dela v skupini	- sodeluje v skupini
Postavitev sistemov za izvlek in transport ter učenje reševalnih manevrov	- pozna postavitve sistemov za izvlek in transport ter postopke za ustrezne manevre	- postavi sistem za posamezni reševalni manever ter izvede manever
Načrtovanje reševanja in pomen analize vaje/reševanja	- pozna namen načrtovanja in analize	- načrtuje reševanje - konstruktivno in samokritično analizira opravljeno delo
Izvlek poškodovanca/nosil iz jame	- pozna postavitve učinkovite infrastrukture v jami za dvig nosil iz jame	- dviguje in transportira poškodovanca/nosila iz jame - sodeluje v več različnih funkcijah pri dvigu poškodovanca/nosil iz jame
Preprečevanje nesreč	- analizira nesreče v jamarskih vrstah doma in v tujini	- preprečuje nesreče v jamarskih vrstah
Priprava reševalnih enot za mednarodne intervencije	- spozna pomen sestave enote za mednarodne intervencije in spozna namen mednarodnih enot	- pripravlja reševalne enote za mednarodne intervencije
Predstavitev specialnosti	- pozna opravila minerja, jamskega potapljača ...	- sodeluje z minerjem, jamskim potapljačem ...

Številka: 604-66/2009-2
V Ljubljani, 1. 4. 2009

Dr. Ljubica Jelusič
ministrica
